Lietas Nr. A420462113
Lietas arhīva Nr. A42-01235-14/26

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

RĪGAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2014. gada 23. aprīlī

Administratīvā rajona tiesa

šādā sastāvā: tiesnesis referents Romāns Dončenko,

tiesnese Līga Biksiniece-Martinova,

tiesnese Kristīne Kalvāne,

piedaloties pieteicējas partijas „Par Dzimto Valodu!" pārstāvim /pers. D/,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra – pārstāvei Indrai Auželei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc partijas „Par Dzimto Valodu!" pieteikuma par pienākuma uzlikšanu Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru tiktu reģistrētas partijas „Par Dzimto Valodu!" 2013. gada 6. februārī pieteiktās izmaiņas nosaukumā, statūtos un programmā.

Aprakstošā daļa

[1] Partija „Par Dzimto Valodu!" (turpmāk arī – Partija) vērsusies Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (turpmāk arī – Reģistrs) ar pieteikumu par izmaiņu reģistrēšanu politisko partiju reģistrā – nosaukuma maiņu, izmaiņām statūtos un Partijas programmā (turpmāk arī – Programma).

Ar Reģistra valsts notāra 2013. gada 14. marta lēmumu Nr. 10-11/18501 (turpmāk – Sākotnējais lēmums) atteikts izdarīt ierakstu par Partijas izmaiņām politisko partiju reģistrā, jo Partijas nosaukuma maiņas mērķis ir vērsts uz Programmas īstenošanu un Programma ir pretrunā Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 3. un 4. pantā ietvertajiem neaizskaramā Satversmes kodola elementiem.

Pieteicēja, nepiekrītot Sākotnējam lēmumam, to apstrīdējusi Reģistra galvenajam valsts notāram.

[2] Ar Reģistra galvenā valsts notāra 2013. gada 13. maija lēmumu Nr. 1-5/86 (turpmāk – Lēmums) Sākotnējais lēmums atstāts negrozīts, pamatojoties uz turpmāk minēto argumentāciju.

[2.1] Pirms politiskās partijas izmaiņu reģistrēšanas ir jānoskaidro, vai partijas statūtos noteiktais mērķis nav pretrunā ar Satversmi, likumiem vai Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Jēdziens „statūtos noteiktais mērķis" skatāms kopsakarā ar partijas programmā noteikto.

Noskaidrojot, vai partijas statūtos un programmā noteiktais mērķis nav pretrunā ar Satversmi, ir jāvērtē tā atbilstība Satversmes kodolam. Satversmes kodols (jeb valsts konstitucionālā identitāte) aptver valsts identitāti un valsts iekārtas identitāti. Neviens nav tiesīgs – ne vien ar nelegāliem, bet arī ar legāliem līdzekļiem – likvidēt (pašreizējo) Latvijas valsti, likvidējot vai būtiski mainot kādu no

valsts identitāti konstituējošiem kritērijiem, vai likvidēt tās demokrātisko valsts iekārtu, likvidējot vai būtiski mainot kādu no demokrātijas identitāti veidojošajiem pamatprincipiem. Satversmes kodols aizsargā Latvijas valsti un demokrātiju (tajā pašā laikā nekavējot valsts un demokrātijas evolūciju). Satversmi var grozīt tikai tādā veidā, ka šis grozījums nenonāk pretrunā ar neaizskaramo Satversmes kodolu.

[2.2] Līdz ar to nepieciešams izvērtēt, vai ir atbilstoši Satversmei Programmā iekļautie uzstādījumi: 1) oficiāla statusa piešķiršana krievu valodai; 2) Latgales autonomijas izveidošana; 3) Latvijas Republikas okupācijas fakta noliegšana.

[2.2.1] Nosakot paralēli latviešu valodai vēl kādu citu valodu kā valsts valodu, Latvijas Republika zaudēs ne tikai pamatojumu vēsturiskai kontinuitātei, bet arī latviskās identitātes (tautas gara) savdabību. Tādējādi vēl kādas valodas noteikšana par valsts valodu mazinātu Latvijas valsts identitāti, kas ir pretrunā Satversmes kodolam.

[2.2.2] Saskaņā ar Satversmes 3. pantu Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale. Latvijas valsts tika izveidota kā nacionāla valsts, pašnoteicoties latviešu tautai tās apdzīvotajās teritorijās – Vidzemē, Latgalē, Kurzemē un Zemgalē. Mērķis izveidot autonomiju kādā no vēsturiski latviešu tautas apdzīvotajām teritorijām ir vēršanās ne tikai pret valsts integritāti, bet arī latviešu tautas kā valstsnācijas identitāti.

Centieni Latgalei panākt autonomiju ir tiešs nacionālās drošības apdraudējums un Satversmes aizskārums.

[2.2.3] Saskaņā ar 1990. gada 4. maija deklarāciju „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" Latvijas okupācijas fakts tika pasludināts kā juridisks fakts. Arī Satversmes tiesa ir konstatējusi, ka PSRS īstenoja no prettiesiskās agresijas izrietošu prettiesisku Latvijas valsts okupāciju. Līdz ar to Latvijas okupācijas fakts ir juridiski neapstrīdams. Visas valsts iestādes un institūcijas ir ar to saistītas. Uz okupācijas fakta balstās Latvijas valsts nepārtrauktības doktrīna, kas identificē šo valsti tieši kā 1918. gada 18. novembrī dibinātu valsti ar visām no tā izrietošajām juridiskajām un politiskajām sekām. Bez šā elementa šodien pastāvošā Latvijas valsts nebūtu šī, bet gan cita valsts. Satversmes ietvaros, kas ir tieši šīs, 1918. gada 18. novembrī dibinātās, Latvijas valsts Satversme, šo valsts konstitucionālās identitātes elementu nav iespējams grozīt.

Tā kā no Programmas izriet, ka Partija vēlas noliegt Latvijas okupāciju, Programma ir vērtējama kā antikonstitucionāla, jo noraida Satversmes nozīmi Latvijas valstiskuma idejas saglabāšanā un neatkarības atjaunošanā. Bez tam arī partijas vēlme noliegt vispārzināmu okupācijas faktu ir uzskatāma par morāli apšaubāmu, jo ar šādu soli tiek aizskarti padomju okupācijā cietušie un tiek noniecināta upuru piemiņa. Turklāt ar Latvijas okupācijas noliegšanu Partija arī noniecina Latvijas valsts un latviešu tautas pašcieņu. Nav akceptējama Partijas programma, kas ir pretrunā arī vispārpieņemtiem sabiedrības morāles principiem.

[2.3] Uzticība valsts konstitūcijai pilsoņiem ir tiesība, turpretī valsts institūcijām tā ir ne tikai tiesība, bet pienākums. Līdz ar to Reģistra valsts notārs pamatoti izvērtēja Programmas atbilstību Satversmei un pamatoti konstatēja, ka Programma ir pretrunā ar to.

Tā kā Programma ir pretrunā ar Satversmi, arī Partijas statūti ir pretrunā ar Satversmi, līdz ar to nav reģistrējamas arī pieteiktās izmaiņas Partijas statūtos. Ja nav reģistrējami Partijas statūti, nav iespējams reģistrēt arī izmaiņas Partijas nosaukumā, jo vienlaicīgi ar Partijas nosaukuma maiņu nepieciešams reģistrēt arī izmaiņas Partijas statūtos.

[2.4] Lai arī Sākotnējā lēmumā ir norāde uz kriminālprocesu, kas saistīts ar Partijas dibināšanu, Sākotnējais lēmums nav pieņemts, pamatojoties uz šo kriminālprocesu. Sākotnējais lēmums ir pamatots ar apsvērumu, ka Programma paredz pēc būtības grozīt Satversmes 3. un 4. pantā ietvertos Latvijas valsts konstitucionālās identitātes elementus, kurus aizsargā neaizskaramais Satversmes kodols.

[3] 2013. gada 17. jūnijā tiesā saņemts Partijas pieteikums par pienākuma uzlikšanu Reģistram izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru tiktu reģistrētas Partijas 2013. gada 6. februārī pieteiktās izmaiņas nosaukumā, statūtos un programmā.

Pieteikums pamatots ar turpmāko minēto argumentāciju.

[3.1] Reģistrs prettiesiski atteicies lemt par katru Partijas 2013. gada 6. februārī pieteikto izmaiņu atsevišķi (nosaukuma papildinājums, statūtu grozījumi un Programmas 2013. gada februāra redakcijas pievienošana Partijas lietai). Lēmumā nav neviena patstāvīga apsvēruma pret Partijas nosaukuma un statūtu grozījumu reģistrēšanu. Programmas grozījumu pievienošana un jaunā nosaukuma reģistrēšana ir savstarpēji nesaistīti jautājumi.

[3.2] Lai atsaukšanās uz kriminālprocesu varētu būt par pamatu Lēmuma pieņemšanai, ir jābūt tiesas spriedumam krimināllietā. Šāda sprieduma nav, līdz ar to Partijas darbības ierobežošana uz šāda pamata ir pretrunā Satversmes 92. pantā nostiprinātajai nevainīguma prezumpcijai.

[3.3] Arguments par Satversmes 3. un 4. panta negrozāmību ir absurds, jo pašas Satversmes 77. pantā ir viennozīmīgi un nepārprotami noteikta 3. un 4. panta grozāmība ar tai īpaši paredzēto grozīšanas kārtību. Bez tam Satversmes 2. pants noteic, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas (nevis latviešu) tautai, kurai ir visas tiesības jebkurā laikā pārskatīt jebkurus Latvijas valsts pastāvēšanas noteikumus.

Pats par sevi fakts, ka Partija iestājas par konstitūcijas maiņu miermīlīgā ceļā, nav pietiekams pamats tās darbības aizliegšanai. Tā ir vārda brīvības daļa.

[3.4] Atteikums reģistrēt izmaiņas vien tādēļ, ka kādam nepatīk Programmas saturs, ir būtisks Satversmē un Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantēto biedrošanās tiesību, kā arī tiesību uz domas, apziņas un vārda brīvību ierobežojums. Lēmumā izteiktais ierobežojums Partijas gadījumā demokrātiskā valstī nav attaisnojams.

[3.5] Latviešu valodas monopols uz oficiālās valodas statusu Latvijā neiztur kritiku gan cilvēktiesību apsvērumu dēļ, gan vēsturisko

apsvērumu dēļ. Proti, līdz 1998. gadam Satversmē nebija neviena vārda par kādu valsts valodu, bet pirmskara laikā Latvijas Republikas Saeimā deputāti uzstājās trijās valodās, tostarp arī krievu valodā.

Partijas prasība par krievu valodas oficiālo atzīšanu Latvijā nav nekāds ekstrēmisms. Tā ir saskaņā ar Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību.

[3.6] Aizliegums izteikt aicinājumu uz Latgales autonomiju miermīlīgā ceļā ir pretrunā ar tautas pašnoteikšanās tiesībām un cilvēktiesībām apvienoties politiskās partijās, lai aizstāvētu savas intereses. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka kādas personu grupas aicināšana uz kādas valsts teritorijas autonomiju vai pat nodalīšanos no attiecīgās valsts pati par sevi nav draudi valsts teritoriālajai vienotībai vai nacionālajai drošībai. Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses atziņām demokrātiskā, tiesiskā sabiedrībā izpausmes un biedrošanas brīvības aizsardzība attiecas arī uz šādām idejām.

[3.7] Reģistra pārmetums Programmai par Latvijas okupācijas noliegšanu ir nepareizs, jo tā nesatur uzstādījumu par konkrēto vēsturisko apstākļu vērtējumu. Partija tikai iestājas par ikviena Latvijas iedzīvotāja tiesībām uz savu viedokli par Latvijas vēsturi, kas atšķiras no oficiālā, un šā viedokļa atklātu paušanu un aizstāvēšanu, kas atbilst cilvēktiesību uz domas un apziņas pārliecības brīvību Satversmē un Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajam standartam.

[3.8] Programmas uzstādījumu par oficiālā statusa piešķiršanu krievu valodai un Latgales autonomiju ieviešana ir iespējama, arī negrozot Satversmi, bet tikai izdarot grozījumus likumā „Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību", Valsts valodas likumā un likumā „Par pašvaldībām".

Autonomija nenozīmē teritorijas atdalīšanu, bet gan īpašu pašvaldības statusu. Krievu valodas īpašu statusu, kas atbilstu tās reālajai lomai Latvijas sabiedrībā (tam nebūtu jābūt valsts valodas statusam), var bez pretrunām ar Satversmi noteikt Valsts valodas likumā, kurā citai ne-latviešu valodai – lībiešu valodai – īpašs statuss jau ir noteikts.

[4] Paskaidrojumā tiesai Reģistrs norādījis, ka neatzīst prasību, pamatojoties uz Lēmuma argumentāciju.

[5] Tiesas sēdē Partijas pārstāvis uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata, bet atbildētājas pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[6] Noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, tiesa secina, ka pieteikums ir daļēji pamatots un apmierināms, bet daļā tiesvedība ir izbeidzama.

[7] Visu pirms lietā izlemjams jautājums par to, vai Reģistram, saņemot iesniegtos grozījumus Programmā, bija jālemj par Programmas pievienošanu Partijas reģistrācijas lietai.

[8] Politisko partiju darbības tiesiskos pamatus nosaka Politisko partiju likums (turpmāk – PPL). Šajā likumā ir lietoti tādi jēdzieni kā „mērķis", „statūti" un „programma".

Tiesa analizēs minēto jēdzienu jēgu un to savstarpējās attiecības PPL kontekstā, jo tiesas ieskatā tam ir svarīga nozīme šā sprieduma iepriekšējā punktā minētā problēmjautājuma atrisinājumam.

[9] Ar vārdu „mērķis" latviešu valodā saprot to, ko vēlas, cenšas īstenot, sasniegt (*skat. interneta resursā http://www.tezaurs.lv/llvv/ šķirkļa „mērķis" vārda 2. skaidrojumu*).

Politiskās darbības kontekstā jēdziens „politiskās partijas mērķis" izprotams kā galvenais uzstādījums, ko vēlas, cenšas īstenot, sasniegt cilvēku grupa, kas apvienojusies politiskā organizācijā.

Saskaņā ar PPL 13. panta otrās daļas 2. punktu lēmumā par partijas dibināšanu, kas ietverts dibinātāju sapulces protokolā, norāda partijas darbības mērķi. Saskaņā ar PPL 14. panta otrās daļas 3. punktu, partijas darbības mērķi norādāmi partijas statūtos. Saskaņā ar PPL 18. panta pirmās daļas 3. punktu partijas mērķi norāda partiju reģistrā. Saskaņā ar PPL 18. panta otro daļu partijas mērķis un izmaiņas tajā publicējams oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis". Saskaņā ar PPL 20. panta ceturtās daļas 1. punktu, ja partijas statūtos noteiktais mērķis ir pretrunā ar Satversmi, likumiem vai Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, partiju reģistra iestādes amatpersona pieņem lēmumu par atteikumu izdarīt ierakstu partiju reģistrā.

No minētajām tiesību normām izriet, ka politiskās partijas mērķim, kāds tas noformulēts lēmumā par partijas dibināšanu un ietverts partijas statūtos, nav tikai deklaratīva funkcija. Politiskās partijas mērķis ir publiski pieejams zināšanai, tas kodolīgā formā ataino partijas biedru kolektīvo gribu panākt noteiktu politisku vai sociālu ideju īstenošanu, un partijas mērķis nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi, likumiem vai Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

No publiski pieejamā Politisko partiju reģistra tiesa konstatē, ka Partijas, kuras sākotnējais nosaukums bija „13. JANVĀRA KUSTĪBA", darbības mērķi sākotnēji bija šādi: panākt sociālo taisnīgumu Latvijā, nodrošināt cilvēktiesību un brīvību ievērošanu.

2012. gada 16. jūlijā Politisko partiju reģistrā izdarīts ieraksts, ar kuru Partijas darbības mērķis mainīts uz šādu: pakļaut Latvijas valsts politiku valsts iedzīvotāju vispārcilvēciskajām interesēm demokrātiskā un sociāli taisnīgā valstī ar cilvēktiesību ievērošanas un nodrošināšanas visaugstāko pakāpi.

Tiesa konstatē, ka iesniedzot 2013. gada 5. februārī pieteikumu Reģistram par izmaiņām statūtos, Partijas mērķis nav mainīts (*skat. Partijas statūtu jaunās redakcijas 2. punktu, lietas 51. lapa*).

[10] Tiesa konstatē, ka PPL nesatur jēdziena „statūti" legāldefinīciju. Tā nav ietverta arī citos likumos, kas reglamentē personu apvienību darbību, piemēram, Komerclikumā vai Biedrību un nodibinājumu likumā.

Ar jēdzienu „statūti" atbilstoši tā būtībai un skaidrojumam speciālajā literatūrā jāsaprot noteikumi, kas reglamentē politiskas partijas organizatorisko uzbūvi un darbības svarīgākās puses un kurā norādāmas PPL 14. panta otrajā daļā norādītās ziņas (*skat. sal. Svešvārdu vārdnīca : Jumava, 1999, 749. lpp.; Juridisko terminu vārdnīca : R., Nordik, 1998, 246. lpp.; Joksts O. Terminu skaidrojošā vārdnīca civiltiesībās : R., 2011, 122. lpp.*).

Tiesas ieskatā politiskās partijas statūtiem pamatā piemīt organizatoriska un ekonomiska funkcija. Saskaņā ar PPL 14. panta otro daļu tie reglamentē kārtību, kādā notiek biedru iestāšanās, izstāšanās un izslēgšana, biedru naudas maksāšanas kārtību, biedru sapulces sasaukšanas, lēmumu pieņemšanas un pārstāvības kārtību, valdes darbības termiņu un skaitlisko sastāvu, valdes locekļu pārstāvības tiesības, saimnieciskās un finansiālās darbības revīzijas institūcijas uzbūvi, ievēlēšanas kārtību, kompetenci, utt.

Saskaņā ar PPL 19. panta otro daļu, piesakot statūtu grozījumus partiju reģistra iestādei, pievieno biedru sapulces protokola izrakstu ar lēmumu par grozījumiem statūtos un pilnu statūtu tekstu jaunajā redakcijā. No šīs tiesību normas izriet, ka grozījumi partijas statūtos ir jāpiesaka partiju reģistra iestādei, kurai, tos akceptējot, tie ir jāpievieno partijas reģistrācijas lietai.

No PPL normām izriet, ka, politiskai partijai tās darbības gaitā izvēloties sev citu mērķi, ir jāveic attiecīgi grozījumi partijas statūtos, līdz ar to tas ir jādara zināms partiju reģistra iestādei. Savukārt, izdarot kādus grozījumus statūtos, partijas mērķa definējums var palikt nemainīgs.

[11] Attiecībā par jēdzienu „programma" tiesa konstatē, ka tā legāldefinīcija PPL nav atrodama. Tāpat PPL normas arī nesatur regulējumu, kam saturiski ir jābūt ietvertam partijas programmā.

Terminu vārdnīcā vārdam „programma" sniegti šādi skaidrojumi, kas attiecināmi uz izskatāmā jautājuma kontekstu: 1) iepriekš izstrādāts darbības vai pasākumu vispārīgais, principiālais plāns ilgākam laikaposmam; 2) politiskas partijas (..) galveno principu, uzdevumu, mērķu izklāsts (*skat. Svešvārdu vārdnīca : Jumava, 1999, 631. lpp.)*.

Tiesas ieskatā šajā kontekstā politiskas partijas programma kā šīs partijas mērķu izklāsts nebūtu raksturojama. Partijas mērķis vai mērķi, turklāt saprātīgi būtu pieņemt, ka to nevar būt pārlieku daudz, jau ir obligāti norādāmi gan partijas dibināšanas aktā, gan statūtos, gan publiskojami politisko partiju reģistrā. Partijas programma, kas saturētu jau iepriekš deklarētus mērķus vai papildinātu tos ar citiem, šādā kontekstā neatbilstu tās būtībai.

Tiesas ieskatā politiskās partijas programma ir dokuments, kas satur norādes, kādu darbību veikšana vai kādu politisku lēmumu pieņemšana panāktu partijas deklarētā mērķa sasniegšanu.

Reģistrs Lēmumā citstarp norādījis: „Partijas programmā ir atspoguļoti partijas darbības principi un tiek noteikti partijas virsmērķi" (Lēmuma 8. punkta otrās rindkopas ceturtais teikums). Tiesa šādai tēzei nevar piekrist. No šāda formulējuma var saprast, ka politiskajai partijai papildus tās jau deklarētajam mērķim var būt vēl citi, turklāt nozīmīgāki mērķi („virsmērķi"), un šie mērķi būtu norādāmi programmā. Papildinot tiesas iepriekš norādīto, tiesa sliecas domāt, ka partijas programma ir noteiktu politisku pasākumu plāns, partijai vēlamo un tās biedru gribai atbilstošo nākotnē pieņemamo politisko lēmumu būtības izklāsts.

Tāpat kā partijas statūti, arī partijas programma laika gaitā var tikt pakļauta izmaiņām. Taču atšķirībā no partijas statūtu grozījumiem PPL normas neparedz izmaiņu partijas programmā iesniegšanu partiju reģistra iestādei un secīgi – to pievienošanu partijas reģistrācijas lietai.

[12] Turpinot analizēt jēdzienu „mērķis", „statūti" un „programma" savstarpējās attiecības PPL normu kontekstā, tiesa norāda turpmāko.

Reģistrs Lēmumu citstarp daļēji pamatojis ar Prof. Dr. iur. h. c. Egila Levita uzskatu, ka partijas statūti nav vērtējami atrauti no partijas programmas, jo partijas statūti, kas nosaka partijas organizatorisko struktūru un darbību, ir tikai partijas programmas īstenošanas instruments. Partijas statūti tiek izmantoti, lai īstenotu partijas programmu. Statūtos noteiktais mērķis parasti ir plašāk izvērsts programmā, un tādēļ programma (vai citi partijas pamatdokumenti) ir jāņem vērā, lai izzinātu statūtos noteiktā mērķa saturu, tā būtību. Tādējādi PLL 20. panta ceturtās daļas 1. punktā minētais „partijas mērķis" var tikt noteikts, ne tikai izpētot partijas statūtus, bet arī partijas programmu, varbūt arī citus partijas pamatdokumentus, kas šo mērķi izvērš un paskaidro tuvāk. Šo rezultātu apstiprina arī šāds apsvērums. Iepriekš norādītās likuma normas mērķis ir nepieļaut antikonstitucionālas partijas reģistrāciju. Ja šo normu interpretētu tikai tīri gramatiski, tad tas pieļautu tās pārāk vienkāršotu apiešanu. Partija, kuras mērķis būtu pretrunā ar šo likuma normu, varētu vienkārši formāli izslēgt šo savu prettiesisko mērķi no partijas pamatdokumenta ar nosaukumu „statūti", vienlaikus pārnesot to uz citu pamatdokumentu ar nosaukumu „programma", „manifests" vai vēl citādu apzīmējumu. Nav akceptējami sofistiski „triki", kas bieži balstās tikai uz likuma normas vārdisko nozīmi, tādēļ likuma normas interpretēšanai jālieto ne tikai gramatiskā, bet arī citas, it sevišķi teleoloģiskā interpretācijas metode. Minētās likuma normas jēga ir nepieļaut tādas partijas reģistrāciju, kuras mērķi ir

prettiesiski (*skat. E. Levita viedokli ekspertu diskusijā „Par iemesliem atteikt politiskās partijas reģistrāciju" // Jurista Vārds, Nr. 16 (767), 2013. gada 23. aprīlis*).

Tiesa šim viedoklim kopumā piekrīt. Kā norādīts šā sprieduma 9. punktā, Partija bija iepriekš mainījusi mērķi no „panākt sociālo taisnīgumu Latvijā, nodrošināt cilvēktiesību un brīvību ievērošanu" uz „pakļaut Latvijas valsts politiku valsts iedzīvotāju vispārcilvēciskajām interesēm demokrātiskā un sociāli taisnīgā valstī ar cilvēktiesību ievērošanas un nodrošināšanas visaugstāko pakāpi". Vērtējot šos mērķa formulējumus pēc būtības, jāsecina, ka faktiski Partijas mērķis palicis nemainīgs, ir atšķirīgs tikai tā gramatiskais saturs. Šos pašus mērķus būtu bijis iespējams izteikt arī pavisam īsā vārdu savienojumā – „sociālais taisnīgums un cilvēktiesību ievērošana". Problēma slēpjas tajā apstāklī, ka deklarētais mērķis tādā veidā, kādā tas tiek formulēts, pats par sevi nemainās atkarībā no tā, kā tiek veidotas programmatiskās nostādnes šā mērķa īstenošanai. Precīzāk, ja partijas programmā parādītos tādas tēzes, kam pēc būtības ar šā mērķa realizāciju vispār nebūtu saistības vai arī tā būtu visai attālināta, vai arī tādi uzstādījumi, kas paši par sevi ir neleģitīmi, piemēram, ja mērķa „spēcīgas nacionālas valsts nostiprināšana" īstenošanas plānā ietilptu darbības, kas pēc sava rakstura atbilstu vardarbībai un etniskai diskriminācijai, tas nozīmētu tikai to, ka partijas deklarētais mērķis ir bijis maldinošs un partijas darbība ir destruktīva un pretrunā ar normatīvajiem aktiem.

[13] Ja runa būtu par partijas pirmatnējo reģistrāciju, tiesas ieskatā E. Levita paustās atziņas būtu pilnā mērā piemērojamas. Proti, partijas mērķa atbilstība Satversmei būtu vērtējama tostarp caur partijas programmā iekļautajām tēzēm. Taču izskatāmajā gadījumā ir jāņem vērā, ka Partija nav vēlējusies mainīt tās darbības mērķi, bet gan līdztekus Partijas nosaukuma maiņai un grozījumiem statūtos pieteikusi reģistrācijai jaunu Programmu.

Tiesas ieskatā jautājumi, kas saistīti ar politisko partiju uzraudzību no partiju mērķa izvērtēšanas aspekta, būtu nosacīti iedalāmi posmos pirms partijas reģistrācijas un pēc tās. Saņemot iesniegtos dokumentus pirms reģistrācijas, Reģistrs nodrošina reģistrācijas procedūru ievērošanu. Tās ietvaros Reģistra pienākums ir vērtēt iesniegtos dokumentus arī no tādiem apsvērumiem, lai nepieļautu valsts akceptētu ekstrēmistisku politisku organizāciju veidošanos. Savukārt, posmā pēc partijas reģistrācijas Reģistra iespējas uzraudzīt politiskās partijas darbību ir ierobežotas un pēc būtības tas arī neatbilstu Reģistra pamatfunkcijai.

[14] Kā jau iepriekš tiesa secināja šā sprieduma 11. punktā, atšķirībā no partijas statūtu grozījumiem PPL normas neparedz izmaiņu partijas programmā iesniegšanu partiju reģistra iestādei un to pievienošanu partijas reģistrācijas lietai. No vienas puses tas nozīmē, ka gadījumā, ja Partija jauno Programmu nebūtu darījusi zināmu Reģistram, nebūtu pamata arī Partijai nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai. Savukārt no otras puses, Partijai Programma Reģistram nebija jāiesniedz, jo to neparedz tiesību normas, līdz ar to pēc būtības secināms, ka Partija nevar prasīt Programmas pievienošanu partijas reģistrācijas lietai, jo šādas tiesības no tiesību normām neizriet nevienam partiju reģistra subjektam. Tajā pašā laikā jāatzīst, ka zināmā mērā tas disonē ar partiju reģistra publiskās pieejamības principu, proti, saskaņā ar PPL 17. panta pirmo daļu ikvienam ir tiesības iepazīties ar partiju reģistra ierakstiem, un situācijā, ja kāda partija ir grozījusi savu programmu, bet kādu iemeslu dēļ nav to darījusi zināmu atklātībai, ieinteresētā persona nevar gūt pilnīgu priekšstatu par šo konkrēto partiju un tās darbību. Tomēr nav noliedzams, ka ikvienas partijas darbībai ir jābūt atklātai un cilvēkiem pretimnākošai, proti, katra partija ir maksimāli ieinteresēta popularizēt savas idejas un darīt zināmas pēc iespējas plašākam cilvēku lokam izmaiņas savā darbībā, tai skaitā jaunas politiskās programmas apstiprināšanu, un politiskajai partijai būtu naivi paļauties uz to, ka cilvēki savu interesi par iekšpolitiskajiem procesiem aprobežotu tikai ar politisko partiju reģistrā pieejamo informāciju.

Tiesas ieskatā likumdevēja griba, neparedzot PPL normās nosacījumu, ka partijas programmas grozījumi ir pakļaujami reģistrācijai partiju reģistrā, ir bijusi neradīt birokrātiskus šķēršļus politiskās partijas darbībai, tā kā partijas programma kā nākotnē plānoto darbību apkopojums ir dinamisks process, kas atkarīgs no izmaiņām iekšpolitiskajā, ārpolitiskajā, ekonomiskajā u.c. jomās.

[15] Tiesa uzskata, ka politiskās partijas mērķi nav iespējams mainīt, nemainot tā gramatisko izteiksmi, kas iekļaujama partijas statūtos, taču ir iespējams, ka politiskās partijas faktiskā darbība liecina par definētā mērķa formālo raksturu un neatbilstību statūtos noteiktajam. Proti, problēma var rasties gadījumā, ja partija, mainot programmu, bet nemainot statūtos definēto mērķi, īstenībā šo statūtos pieteikto mērķi ir mainījusi, kropļojot tā patieso būtību. Citiem vārdiem, ja deklarētā mērķa panākšana plānota tādiem līdzekļiem, kas diskreditē pašu mērķi.

Taču šādā situācijā ir svarīgi izprast, ka Reģistra funkcija pamatā ir tiesību subjektu reģistrācija, reģistrēto ziņu publiskas ticamības un pieejamības nodrošināšana.

Saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4. panta 1. punktu Reģistra uzdevums ir pieņemt un izskatīt normatīvajos aktos noteiktos dokumentus Reģistrā reģistrējamo tiesību subjektu un juridisko faktu reģistrēšanai, dokumentus par izmaiņām attiecīgajos reģistros vai par dibināšanas un darbības dokumentu grozījumiem un glabāt normatīvajos aktos noteiktos dokumentus. Saskaņā ar šā paša likuma $4.^8$ panta trešo daļu Reģistra informācijas sistēmā elektroniskā formā glabā normatīvajos aktos noteiktos dokumentus par tiesību subjektu un juridisko faktu reģistrāciju. Šā paša likuma $4.^8$ panta sestā un septītā daļa noteic, ka ierakstus Reģistra informācijas sistēmā izdara atbilstoši šajā likumā noteiktajam ierakstu izdarīšanas tiesiskajam pamatam un uz ierakstu izdarīšanu Reģistra informācijas sistēmā attiecas šā likuma normas, kā arī normas, kas noteiktas normatīvajos aktos par tiesību subjektu un juridisko faktu reģistrāciju Reģistrā.

No minētajām tiesību normām izriet, ka reģistrācijas lietā ir jābūt tikai tam, uz kā pamata izdara ierakstu reģistrā, kā arī reģistrācijas lietai pievieno tikai likumā noteiktos dokumentus. Tiesa secina, ka izmaiņas politiskās partijas programmā partijas reģistrācijas lietai nav pievienojamas.

Vienlaikus tiesa norāda, ka atbilstoši PPL 38. panta pirmajai daļai Reģistrs uzrauga un kontrolē partiju darbību atbilstoši normatīvajos

aktos noteiktajai kompetencei. Savukārt PPL 38. panta otrā daļa noteic, ja partiju reģistra iestāde konstatē, ka partija neievēro normatīvos aktus vai partijas darbība neatbilst statūtiem, tās rakstveidā brīdina partiju un uzdod novērst nelikumīgo darbību.

Tādējādi tiesa secina, ka izskatāmajā gadījumā Reģistram, saņemot Partijas pieteikumu par Programmas pievienošanu Partijas reģistrācijas lietai, bija jāatsaka to pieņemt, jo no tiesību normām neizriet, ka partijas programmas grozījumi pievienojami partijas reģistrācijas lietai, līdz ar to Partija nevarēja prasīt Programmas pievienošanu Partijas reģistrācijas lietai. Tomēr, konstatējot Partijas deklarētā mērķa faktisko neatbilstību Programmai un izdarot secinājumu par Partijas patiesā mērķa neatbilstību Satversmei, Reģistram bija jārīkojas atbilstoši PPL 38. panta otrajā daļā noteiktajam.

[16] Tā kā tiesa ir secinājusi, ka atbilstoši spēkā esošajām tiesību normām partijas reģistrācijas lietai izmaiņas partijas programmā nav pievienojamas, līdz ar to neviena politiskā partija nevar prasīt Reģistram pievienot izmaiņas partijas programmā tās reģistrācijas lietai politisko partiju reģistrā. Tādējādi Partijas prasījums daļā par Programmas pievienošanu Partijas reģistrācijas lietai nav skatāms administratīvā procesa kārtībā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282. panta 1. punktu, tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Pamatojoties uz šo tiesību normu, tiesvedība izbeidzama daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru Partijas reģistrācijas lietai būtu pievienojamas izmaiņas Partijas programmā.

Administratīvā procesa likuma 284. pants noteic, ja tiesvedība izbeigta, atkārtota griešanās tiesā pret to pašu atbildētāju par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata nav pieļaujama.

[17] Tiesa arī norāda, ka netiks pārbaudīti pušu argumenti attiecībā uz Programmas izvērtēšanu pēc būtības. Izskatāmās lietas ietvaros tiesa nevar vērtēt to, vai Partijas darbība, apstiprinot Programmu, ir pretrunā ar normatīvajiem aktiem, tostarp Satversmi, jeb antikonstitucionāla pēc būtības. Šāds izvērtējums saskaņā ar spēkā esošajām tiesību normām ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē, izskatot PPL 38. pantā noteikto kompetento iestāžu pieteikumu par politiskās partijas darbības apturēšanu vai izbeigšanu atbilstoši PPL 39. un 45. pantam.

[18] Attiecībā uz Partijas jaunā nosaukuma – „Lindermana partija – par dzimto valodu!" un Partijas statūtu to jaunajā redakcijā reģistrāciju tiesa norāda turpmāko.

PPL 6. panta normas nosaka šādus obligātus nosacījumus politiskās partijas nosaukumam – tam ir nepārprotami jāatšķiras no Latvijā agrāk reģistrētas (neatkarīgi no darbības turpināšanas) partijas vai partiju apvienības nosaukuma vai tā saīsinājuma, vai biedrības vai nodibinājuma nosaukuma; partijas nosaukumu veido atbilstoši valsts valodas prasībām un tajā lietojami vienīgi latviešu alfabēta burti. Ir noteikti šādi aizliegumi partijas nosaukuma izvēlē: 1) ir pretrunā ar normatīvajiem aktiem un labiem tikumiem – nosaukumā nedrīkst ietvert militāra formējuma nosaukumu vai tādas organizācijas vai grupas nosaukumu, kura atzīta par noziedzīgu vai antikonstitucionālu, tas nedrīkst radīt pozitīvu attieksmi pret vardarbību; 2) sakrīt ar tādas organizācijas nosaukumu vai nosaukuma saīsinājumu, kuras mērķis vai darbība ir vērsta pret Latvijas neatkarību, suverenitāti vai drošību vai kura atveido šādas organizācijas nosaukumu, vai tā saīsinājumu. Partijas nosaukumā nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par partijas darbības mērķi, darbības veidu un tiesisko formu. Partijas nosaukumā nedrīkst ietvert vārdus „Latvijas Republika", valsts un pašvaldību institūciju nosaukumus, kā arī vārdus „valsts" vai „pašvaldība".

Savukārt PPL 14. panta otrajā daļā uzskaitīts, kam jābūt norādītam politiskās partijas statūtos.

Tiesa konstatē, ka Reģistrs Lēmumā nav norādījis uz Partijas jaunā nosaukuma pretrunām ar PPL 6. pantu un Partijas statūtu to jaunajā redakcijā neatbilstību PPL 14. panta otrajai daļai. Līdz ar to tiesai nav pamata uzskatīt, ka Partijas jaunajam nosaukumam un jaunajiem statūtiem būtu tādi defekti, kas nepieļautu tā reģistrāciju. No Lēmuma pēc būtības izriet, ka Reģistrs atteica Partijas jaunā nosaukuma un statūtu to izmainītajā redakcijā reģistrēšanu, jo uzskatīja, ka statūtos noteiktais mērķis, vērtējot tos kopsakarā ar Programmu, ir pretrunā ar Satversmi.

Tiesa jau iepriekš šā sprieduma 9. punktā konstatēja, ka Partijas statūtos noteiktais mērķis gramatiski nav mainīts, bet šā sprieduma 15. punktā secināja, ka izmaiņas politiskās partijas programmā nav iesniedzamas Reģistram un tādēļ nav jāpievieno politiskās partijas reģistrācijas lietai.

Tiesa secina, ka nav saskatāmi tiesiski šķēršļi Partijas jaunā nosaukuma un statūtu to izmainītajā redakcijā reģistrēšanai.

[19] Līdz ar to tiesa atzīst, ka Reģistram uzliekams par pienākumu izdot administratīvu aktu, ar kuru politisko partiju reģistrā tiktu reģistrēts Partijas nosaukums „Lindermana partija – par dzimto valodu!" un Partijas statūti redakcijā, kādā tie tika iesniegti Reģistram 2013. gada 6. februārī.

[20] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Tiesa konstatē, ka 2013. gada 13. jūnijā Partija ir samaksājusi valsts nodevu 20 latu jeb 28,46 *euro* apmērā par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā. Tā kā Partijas pieteikums ir apmierināts daļēji, tad no atbildētāja par labu Partijai piespriežama samaksātā valsts

nodeva.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246.?251. pantu, 254. pantu, 282. panta 1. punktu, 283. un 316. pantu,

nosprieda

apmierināt partijas „Par Dzimto Valodu!" pieteikumu daļā.

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram vienas nedēļas laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu, ar kuru tiktu reģistrētas partijas „Par Dzimto Valodu!" 2013. gada 6. februārī pieteiktās izmaiņas – nosaukums „Lindermana partija – par dzimto valodu!" un statūti jaunajā redakcijā.

Izbeigt tiesvedību daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru partijas „Par Dzimto Valodu!" reģistrācijas lietai būtu pievienojamas izmaiņas partijas programmā.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu partijai „Par Dzimto Valodu!" samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu daļā par pienākuma uzlikšanu Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram izdot administratīvo aktu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Spriedumu daļā par tiesvedības izbeigšanu daļā var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentam četrpadsmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot blakus sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnesis R. Dončenko

Tiesnese L. Biksiniece-Martinova

Tiesnese K. Kalvāne